

Čoahkkáigeassu, Njávđánjoga ja Uvduujuuhâ čázádatguovllus

Láhka dulveriskkaid hálddašeamis

Láhka dulveriskkaid hálddašeamis (620/2010) ja dasa laktáseaddji ásašus (659/2010) bođii fápmui geasset 2010. Lága ulbmilin lea geahpedit dulveriskkaid, eastadit ja unnidit dulvvi geažil šaddi vahátlaš čuovvumušaid sihke ovddidit dulvviid várás ráhkkaneari. Lága ulbmilin lea maid heivehit oktii dulveriskkaid hálddašeami ja čázádatguovllu eará divššu, nu ahte čáhceváriid bastevaš geavaheapmi ja suodjaleami dárbbut váldojuvvojit vuhtii.

Dulveriskkaid hálddašeami plánemii gullet dulveriskkaid álgoárvoštallan mearkkašahtti dulveriskaguovlluid dovdáma várás, dulvekártáid ráhkadeapmi mearkkašahtti dulveriskaguovlluide ja iešguđet čázádagaid dulveriskkaid hálddašanplánaid ráhkadeapmi. Dulveriskkaid álgoárvoštallama oktavuodas EJB-guovddážit leat árvoštallan Suoma dulveriskkaid jagiid 2011 ja 2018. Bárrásii leat árvoštallamin ođđasit dulveriskaguovlluid. Lappi guovllus mearkkašahtti dulveriskaguovllun leat nammaduvvon jagi 2011 Roavvenjargga gávpot, Gihttela girkosii, Kemijärvi guovddáš, Avvila čoahkkebáiki ja Durdnosa gávpot ja jagi 2018 maiddái Kemi gávpot.

Guovlu, gos dulveriskkaid álgoárvoštallama vuodul gávnnavuovvo vejolaš mearkkašahtti dulveriska dahje gos dakkáraš riska lea vuorddeahhtti, nammaduvvo mearkkašahtti dulveriskaguovllun (láhka dulveriskkaid hálddašeamis, 8 §). Dulveriskka mearkkašahttivuodá árvoštaldetiiin váldojuvvojit vuhtii guovlluid ja báikkálašdilit, dulvvi vuordda sihke čuovvovaš vejolaš dulvevahádat almmolaš dásis:

- 1) Vahátlaš čuovvumuš olbmuid dearvvasvuhtii dahje dorvolašvuhtii
- 2) Vealtameahttun bálvalusa, dego čáhcefuolahusa, energijafuolahusa, diehtojoholaga, geaidnojohtolaga dahje eará sullasaš doaimma guhkesáigásaš gaskkalduvvan
- 3) Dakkáar ekonomalaš doaimma guhkesáigásaš dahje viiddes vaháguvvan, mii dorvvasta dehálaš doaimmaid
- 4) Bistevas dahje viiddes vahátlaš čuovvumuš birrasii
- 5) Kulturárbbi vaháguvvan nu ahte dan ii sáhte divvut.

Ovddit árvoštallama maŋŋá dáhpáhuvvan nuppástusat

Njávđánjoga ja Uvduujuuhâ čázádatguovlluin eai leat leamaš dulvvit, mat dagahit vahágiid, eaige čázádatguovllus leat leamaš eanangeavaheami nuppástusat, mat váikkuhit dulveriskkaide, jagi 2018 beaiváduvvon árvoštallama maŋŋá.

Diedut čázádatguovllus

Deanu-Njávđánjoga-Báhčaveaijoga čáhcedikšunguvllui gullet Njávđánjoga ja Uvdujuoga čázádatguovllus, ja dat leat guorba duottarmeahcceguovllus, gos orrun ja eará servodatráhkadus lea hui unnán. Njávđánjoga čáhcedikšunguvllus sullii 80 proseantta lea Suoma bealde Anára ja Ohcejoga gielddain. Norgga bealde čázádatguovllut sajáiduvvet Máttá-Várjagildii. Njávđánjohka golggiida čázádatguovlluid lijavrris ja golgá Norgga bealde Njávđánjohleagi bokte Jiekŋamerrii. Uvdujuohka luoitá Njávđánjohleahkái Njávđánjoga máttabealde. Norgga bealde Njávđánjohka lea Golddageavgná vuolábealde govda ja hihtásit golgi. Meara čáhcegierraga allodatmolsašuddamat váikkuhit joga čáhcegierraga allodahkii Golddageavgná rádjai.

Goappáge čázádatguovllus badjel bealli (sullii 197 000 ha) viidodagas lea meahcci, jalges guolbba ja bákteeana. Njuoska eatnamat ja jeakkit leat gorálaččat eambo Njávđánjoga čázádatguovllus. Huksejuvvon eatnamat leat hui unnán (sullii 300 ha) ja dat čoahkkanit Njávđánjoga čázádatguovllui. Huksejuvvon eatnamiin vádjit bealli lea ássaneatnamat. Čázádatguovlluin Suoma bealde ássat sullii 200 olbmo, geain buohkat Njávđánjoga čázádatguovllus. Orrun lea čoahkkanan Čeavetjávri ja Njávđána gilliide. Čázádatguovlluid gokčēt eanáš oasis Natura2000-fierpmádhkii gulli Gálldoaivvi ja Váhčira meahcceguovllut.

Njávđánjoga čázádatguovllus leat Njávđánjoga lassin 9 joga, maid golganguovllu viidodat lea stuorát go 100 km². Uvdujoga čázádaga guovllus áidna johka, mas lea badjel 100 km²:a golganguovlu, lea Uvdujohka. Badjel 50 hektára sturrosaš jávrit leat Suoma bealde čázádaga guovlluin oktiibuot 84 stuhka

Ovddit dulvvit

Ii leat dieđus ahte čázádatguovlluin livčče Suoma bealde leamašan hui vahátlaš dulvvit. Čázádaga guovlluin lea Suoma bealde okta golganvuoimmi ja čázi allodaga áicanstašuvdna geavahas (Iijávri). Stašuvnnas stuorámuš golganvuoimmi maid lea áican lea 171 m³/s jagis 2005 (gaskagolganvuoimmi 8,7 m³/s) ja stuorámuš čázi allodat N₂₀₀₀+194,14 m jagis 2005 (gaska čázi allodat N₂₀₀₀+193,03 m). Norgga bealde lea Njávđánjogas okta hydrologalaš áicanstašuvdna.

Dálkkádatnuppástusdutkanušaid mielde giđđadulvviid gaskamearálaš sturrodat leat árvalusaid mielde unnumen.

Dulveriskkaid dovđán

Njávđánjoga ja Uvdujoga čázádatguovlluid dulveriskaguovlluid dovđán lea ráhkaduvvon birashálddahusa báikiediehtmateriála ja eanagierraga allodatmáile dieđuid mielde, mat leat juo. Dulveriskaguovlluid dovđádeamis geahčadit dulveriskkaid olbmuid dearvasvuođa ja dorvvolašvuođa, infrastruktuorra, kulturárbbi ja birra dáfus.

Čázádatguovllu dulveriskkaid mearkkašahttivuođa árvoštallamis lea váldojuvvon vuhtii dat ahte mat leat dulvevaháгат almmolaš dásis. Guovlu sáhtá nammaduvvot mearkkašahtti dulveriskaguovlun go dat deavdá dulvelága 8 §:s oaivilduvvon vahátkritearaid (620/2010, 8 §, 1 ja 2 momenta). Mearkkašahtti dulveriskaguovlui ráhkaduvvojit dulvevárra- ja dulveriskagárttat ja lassin dulveriskkaid hálddašaplána.

Eanan- ja meahccedoalloministerija lea vuodđudan riikkaviidosaš dulveriskkaid hálddašeami várás koordinerenjoavkku, ja dat lea meroštallan mearkkašahtti dulveriskaguovllu kritearaid iežas muittuhančállagis 22.12.2010. Dat leat earret eará:

- hárvenaš dulvi ássanguovllus, gos ássat eambo go 500-1000 bissovaš ássi,
- dearvasvuođafuolahusráhkkanusat dahje fuolahuslágádusráhkkanusat, gos leat bissovaš searngasajit ja lassin mánáid beavedikšobáikkít hárvenaš dulvi guovllus,
- ássiidlogu dáfus dehálaš čáhceváldinbáiki hárvenaš dulvi guovllus,
- bázahusčáziid buhtistanbáikki doaimma hehttehus nu ahte dat áitá dearvasvuođa,
- dehálaš fápmolágádus dahje mánaga elefápmostašuvnna hárvenaš dulvi guovllus,
- máđijat, gáhtat, ruovdemáđijat dahje čáhcejohtolatgeinnodagat, maid hárvenaš dulvi sáhtá gokčat ja botket.

Njávđánjoga ja Uvdujoga dulveriskaguovlluid dovđámis eai boahtán ovdan dulveriskaguovllut. Čázádatguovlluin eai leat leamaš ovdal dakkáraš dulvvit, main livčče šaddan dulveriskkaid hálddašeamis ásahuvvon lága (620/2010) 8 §:a 1 momentas dárkkuhuvvon vaháгат almmolaš dásis. Čázádatguovlluin eai leat nu olu ássanvistiit čázádagaid lahkosis, iige doaimma, mii vaháguvašii dulvedilis guhkesáigásaččat dahje viidát. Geaidnofierpmádat ja eará infrastruktuorra lea hui unnán čázádatguovllus, ja danin árvoštallojuvvo ahte daidda ii šatta dulvvis áitta.

Lappi ealáhus-, johtolat- ja birasguovddáš ii evttot Njávđánjoga ja Uvdujoga čázádatguovlluide dulveriskalága (620/2010) 8 §:a mielde mearkkašahtti dulveriskaguovlluid.